

Тернопільська обласна рада
Департамент освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Фаховий коледж Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної
академії ім. Тараса Шевченка

*Циклова комісія трудового навчання та технологій
і образотворчого мистецтва*

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчально-виховної роботи
Рац Л. В.
302125555 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Художні техніки та матеріали з основами оформлювального мистецтва

Освітньо-професійний ступінь **фаховий молодший бакалавр**
Галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**
Спеціальність **014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво)**
Освітньо-професійна програма **Середня освіта (Образотворче мистецтво)**

Гуменюк Б. О. Художні техніки та матеріали з основами оформлювального мистецтва: робоча програма навчальної дисципліни для здобувачів фахової передвищої освіти з галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка за спеціальністю 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво). Кременець: 2022. 13 с.

Розробник:

Гуменюк Богдана Олександрівна – викладач циклової комісії трудового навчання та технологій і образотворчого мистецтва Фахового коледжу КОГПА ім. Тараса Шевченка, кандидат педагогічних наук

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії трудового навчання та технологій і образотворчого мистецтва

Протокол № 1 від «31» серпня 2022 року

Голова циклової комісії Віталій ПИСАРЕНОК

1. Вступ

Навчальна дисципліна «Художні техніки та матеріали з основами оформлювального мистецтва» є однією вибіркової дисциплін вибіркового блоку «Художник-оформлювач», що вивчаються здобувачами фахової передвищої освіти спеціальності 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво).

Робоча програма з дисципліни охоплює основи теорії та практики художньо-графічної грамотності, спрямовані на формування у здобувачів фахової передвищої освіти необхідних знань і навичок для професійної діяльності в галузі оформлення мистецьких об'єктів. Програма передбачає вивчення естетичних правил художнього оформлення, графічної грамотності, методів і технологій створення оформлювальних проєктів, а також їхнього застосування у різних практичних сферах, таких як інтер'єр, екстер'єр, виставкова діяльність і сценічне мистецтво.

Навчальний курс побудований за модульним принципом і поєднує теоретичне обґрунтування з практичними заняттями. Здобувачі фахової передвищої освіти опановують основи оформлення стінопису, інтер'єру, експозицій, а також отримують досвід розробки й реалізації підсумкових проєктів. Завдяки цій програмі майбутні фахівці зможуть використовувати здобуті знання для створення гармонійних і функціональних художніх рішень у різних сферах сучасного дизайну та образотворчого мистецтва.

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Художні техніки та матеріали з основами оформлювального мистецтва» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахових молодших бакалаврів за напрямком підготовки 01 Освіта / Педагогіка, спеціальністю 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво).

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма здобуття освіти	
Кількість кредитів – 3,5	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Вибіркова	
Змістових модулів – 1	Спеціальність: 014.12 Середня освіта (Образотворче мистецтво)	Рік підготовки:	
		2-й	3-й
Загальна кількість годин – 105	Освітньо-професійна програма Середня освіта (Образотворче мистецтво)	Семестр	
		4-й	5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2;2 самостійної роботи здобувача – 1,2; 0,8	Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	10 год.	6 год.
		Практичні	
		28 год.	26 год.
		Самостійна робота	
		22 год.	13 год.
		Вид контролю: залік	

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить – 66,6 % до 33,3 %

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Художні техніки та матеріали з основами оформлювального мистецтва» засвоєння теоретичних знань та набуття практичних навичок, спрямованих на досягнення художньо-графічної грамотності, розуміння основних естетичних правил мистецтва оформлення і вміння дотримуватися їх у своїй творчій практиці.

Основні завдання курсу:

- 1) ознайомлення з особливостями оформлювального мистецтва;
- 2) вивчення ролі та значення художніх технік і матеріалів у сфері оформлення;
- 3) володіння технікою виконання практичних завдань за допомогою інструментів і приладдя.
- 4) формування у здобувачів професійних компетентностей створенні ескізу, проєкту та реалізації задуму художнього оформлення;
- 5) формування здатності застосовувати знання та вирішувати творчі завдання в процесі образотворчої діяльності.

б) вміти застосовувати основні естетичні правила мистецтва оформлення.

Для підвищення рівня підготовки з курсу, а також для підкреслення значення навчальної дисципліни, організовуються підсумкові творчі виставки виконаних завдань і робіт з оформлення заходів та приміщень.

Курс «Художні техніки та матеріали з основами оформлювального мистецтва» спрямований на формування у здобувачів професійних **компетентностей**.

ЗК2 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК7 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК16 Здатність розуміти основи образотворчої грамоти, аналізувати історичні етапи розвитку образотворчого мистецтва, художні твори; використовувати спеціальну термінологію; усвідомлювати значення образотворчого мистецтва у вихованні учнівської молоді.

СК17 Здатність до оволодіння методологією образотворчої діяльності й засвоєння основ художньої майстерності.

СК18 Здатність володіти академічними та сучасними техніками, прийомами та засобами рисунку, живопису, композиції.

СК 22 Здатність володіти художніми техніками обробки матеріалів декоративно-прикладного мистецтва.

СК 24 Здатність створювати та реалізовувати художні проєкти.

Програмні результати навчання

РН11 Застосовувати інновації у професійній діяльності.

PH17 Уміти застосовувати у професійній та творчій діяльності художні техніки і матеріали образотворчого мистецтва та володіти основами художньої майстерності.

PH19 Виявляти здатність до створення власних художніх задумів, розробляти ескізи, проекти, виконувати та презентувати творчі роботи.

PH24 Володіти техніками оформлювального мистецтва.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія і практика художньо-графічної грамотності

Тема 1. Естетичні правила мистецтва оформлення.

Вступ до курсу. Історія і розвиток оформлювального мистецтва. Стили та напрямки в оформлювальному мистецтві. Композиція, ритм, пропорції, колір та гармонія у мистецтві оформлення. Вивчення ролі та значення художніх технік і матеріалів у сфері оформлення. Матеріали, інструменти, приладдя та фарбуючі речовини, що використовуються в художньому оформленні.

Тема 2. Графічна грамотність при підготовці об'єкту художнього оформлення.

Освоєння графічної грамотності та пошук вірних композиційних рішень при розробці ескізів художнього оформлення. Шрифт, його різновиди, особливості застосування. Текстові елементи оформлення. Шрифтова композиція.

Тема 3. Художнє оформлення інтер'єру та екстер'єру.

Основи дизайну освітнього середовища: планування, колірні рішення, декоративні елементи. Художнє оформлення у школі. Навчальний простір. Основи оформлення фасадів, вивісок та рекламних щитів. Поняття культурного коду міста – стильова єдність. Матеріали для оформлення інтер'єру та екстер'єру. Основні вимоги до конструювання та виконання малих архітектурних форм.

Тема 4. Технологія виконання стінопису.

Монументальний живопис. Народні розписи в українському народному мистецтві (Петриківський, самчиківський, косівський розписи, опішнянський та ін.).

Техніки і матеріали. Особливості роботи акриловими та олійними фарбами. Підготовка поверхні, послідовність виконання.

Тема 5. Основи сценічного оформлення.

Декорування сценічних просторів: технічні та художні аспекти. Основи освітлення та його роль у сценічному оформленні. Створення ескізів, макетів, робота з простором, об'ємами, кольором.

Тема 6. Художнє оформлення виставок, експозицій, подій.

Основи оформлення художніх робіт. Особливості створення експозиції, оформлення виставкового простору, події, свята.

Тема 7. Виконання підсумкового проєкту.

Підготовка комплексного оформлювального проєкту. Використання різних художніх технік і матеріалів у завершеній роботі. Презентація проєкту.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
лекц.		практ.	с.р.	
4 семестр				
Змістовий модуль 1. Теорія і практика художньо-графічної грамотності				
Тема 1. Естетичні правила мистецтва оформлення.	13	4	4	5
Тема 2. Графічна грамотність при підготовці об'єкту художнього оформлення.	16	2	8	6
Тема 3. Художнє оформлення інтер'єру та екстер'єру.	15	2	8	5
Тема 4. Технологія виконання стінопису.	16	2	8	6
Разом за 4 семестр	70	10	28	22
5 семестр				
Тема 5. Основи сценічного оформлення.	18	4	10	4
Тема 6. Художнє оформлення виставок, експозицій, подій.	15	2	8	5
Тема 7. Виконання підсумкового проєкту.	12		8	4
Разом за змістовим модулем	105	16	54	35
Разом за 5 семестр	45	6	26	13
Усього годин	105	16	54	35

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вивчення художніх технік і матеріалів, інструментів у сфері художнього оформлення.	2
2	Виконання імітації фактури матеріалів.	2
3	Виконання таблиці з алфавітом шрифтом гротескової групи із застосуванням модульної сітки.	2
4	Розробка в кольорі ескізу настінної газети.	2

5	Виконання таблиць з написом короткого тексту шрифтом гротескової групи з композиційною побудовою: симетрична, блочна, прапороподібна, уступчата, комбінована.	2
6	Виконання ескізу плакату, афіші на задану тему (екологічний, патріотичний, рекламний).	2
7	Розробка інтер'єрного проєкту для кабінету образотворчого мистецтва.	2
8	Розробка ескізу стенду з образотворчого мистецтва	2
9	Створення макетів вивіски	2
10	Ескіз тематичного оформлення вітрини магазину	2
11	Створення ескізів для оформлювальних робіт: виконання ескізу для розпису стіни у школі.	4
12	Створення ескізів для оформлювальних робіт: ескіз сучасного муралу на українську тематику	4
13	Розробка макетів сцени, створення ескізів декорацій для студентського театру, підбір кольорових рішень.	2
14	Виконання ескізу оформлення сцени для вистави	4
15	Виконання ескізу оформлення сцени до Дня пам'яті	4
16	Виконання проєкту тематичної виставки.	3
17	Виконання ескізу тематичної фотозони.	3
18	Проєкт оформлення події, національного свята та ін.	2
19	Виконання підсумкового проєкту, що включає оформлювальні елементи, наприклад, дизайн для виставки, оформлення події тощо.	8
	Усього годин	54

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Аналіз різних стилів і композицій художнього оформлення у мистецтві.	2
2	Виконання наочної таблиці «Стили та напрямки в оформлювальному мистецтві».	3
3	Опрацювання техніки виконання мальованих шрифтів пензлем. Шрифтова композиція (довільна творча робота).	3
4	Розробка логотипу стінної газети з використанням мальованих декоративних шрифтів.	3
5	Виконання перспективного зображення інтер'єру.	1
6	Розробка інтер'єрного проєкту для дитячого садочка.	2
7	Виконання ескізу кріплення вивіски-кронштейну.	2
8	Створення проєкту розпису стіни для дитячого садочка, школи.	6
9	Виконання ескізу оформлення сцени до національного	4

	свята.	
10	Проект оформлення виставки дитячої творчості.	2
11	Виконання творчого проекту оформлення дитячого свята (наприклад, 1 червня – День захисту дітей), Використання символіки кольорів.	3
12	Виконання підсумкового творчого проекту, розробка ідеї, робота над ескізами, реалізація проекту в кольорі.	4
	Усього годин	35

8. Критерії оцінювання самостійної роботи під час лабораторних занять здобувачів фахової передвищої освіти з навчальної дисципліни «Художні техніки та матеріали з основами оформлювального мистецтва»

Оцінку «5», «відмінно» одержує здобувач, що показав: всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу в повному обсязі; уміння самостійно виконувати творчі практичні завдання, передбачені навчальною програмою; знання основної і додаткової літератури за курсом; творчі здібності в розумінні, викладі і використанні навчального матеріалу; уміння бачити і встановлювати міжпредметні зв'язки у вивченій інформації, усвідомлювати взаємозв'язки основних понять навчальної дисципліни.

Оцінку «4», «добре» ставиться здобувачу, який: показав повне знання програмного матеріалу; успішно виконував передбачені програмою практичні завдання; засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі; показав систематичні знання по предмету, уміння самостійно поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

Оцінку «3», «задовільно» ставиться здобувачу, який: на достатньому рівні володіє методикою виконання практичної роботи; на достатньому рівні виконує передбачені програмою завдання з незначними помилками; засвоїв основну літературу, рекомендовану в навчальній програмі, але при використанні допускає незначні помилки; показав не повні знання з навчальної дисципліни, самостійно не вміє поновлювати й оновлювати їх у ході навчальної роботи і професійної діяльності.

Оцінку «2», «незадовільно» ставиться здобувачу, який: показав низький рівень знань основного програмного матеріалу; допускає принципові помилки у виконанні завдань.

9. Методи навчання

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: лекція (лекція-інформація, лекція-демонстрація, лекція-візуалізація), практичні заняття, бесіда, розповідь, практичні та дослідні роботи, самостійна робота, спостереження, аналіз, синтез, узагальнення, метод проектів.

2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: стимулювання обов'язку і відповідальності у навчанні, опора на життєвий і професійний досвід здобувачів, створення відчуття успіху у навчанні.

10. Методи контролю

1 Поточний контроль: усне опитування (індивідуальне, фронтальне, групове), оцінювання практичних завдань, перевірка виконання здобувачами завдань самостійної роботи.

Підсумковий контроль: залік у 5 семестрі.

11. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів фахової передвищої освіти з навчальної дисципліни «Художні техніки та матеріали з основами оформлювального мистецтва»

Оцінку «5», «відмінно» – заслуговує здобувач фахової передвищої освіти, який на високому рівні володіє теоретико-методологічними знаннями з навчальної дисципліни. Уміє максимально використовувати набуті знання і практичні уміння, успішно розв'язує творчі практичні завдання. Виявляє високий рівень світосприйняття і світовідчуття мистецького мислення, потребу в художній діяльності, самовдосконаленні. Демонструє готовність до ефективного подальшого навчання.

Оцінку «4», «добре» – заслуговує здобувач фахової передвищої освіти, який володіє навчально-програмовим матеріалом у процесі розв'язання творчих завдань з курсу, однак допускає термінологічні помилки, не завжди логічно використовує теоретичні знання. Вирізняється стандартністю образотворчого мислення. Потребує вдосконалення умінь та навичок, здобутих під час вивчення навчальної дисципліни, розвитку рівня професійної мотивації.

Оцінку «3», «задовільно» – здобувач фахової передвищої освіти, який виявляє знання і розуміння основних аспектів навчальної дисципліни, проте вони недостатньо глибокі та осмислені. Інколи демонструє алогічність у відтворенні навчального матеріалу. Виявляє вміння частково аналізувати теоретичні аспекти дисципліни, проте робить неточні висновки. Не вміє застосувати здобуті знання для вирішення проблем, які виникають у процесі здійснення навчання.

Оцінку «2», «незадовільно» – заслуговує здобувач фахової передвищої освіти, який фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення навчальної дисципліни. Демонструє елементарні знання теоретичного матеріалу. Не здобув практичних умінь і навичок, необхідних для продовження навчання. Не вміє логічно мислити і висловлювати свою думку.

12. Методичне забезпечення

Навчально-методичне забезпечення, конспекти лекцій, практичних занять, періодичні видання, наочність, зразки робіт здобувачів.

13. Рекомендована література

Базова

1. Білодід Ю. М., Поліщук О. П. Основи дизайну : навч. посібник Київ : ПАРАПАН, 2004. 240 с.

2. Гілязова Н. Рисунок. Живопис: навчальний посібник Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2020. 112 с.

3. Глушук, С.С. Техніка станкового живопису : навч. посіб./упоряд. Глушук С.С.; передне сл.: Стороженка М, Прядка В.. Вид. 2-е. Київ; Ужгород : (б.в.), 2008. 120 с.: іл..

4. Гурська А. С. Мова та граматика українського орнаменту: навч. посібник для студентів ВНЗ. Київ : Альтернативи, 2003. 144 с.

5. Зайцева В. І. Практика композиції навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 116 с.

6. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої граматики: навч. посібник для студентів ВНЗ 2-ге вид. перероб. і доп. Київ : Вища школа, 2002. 190 с.

7. Кириченко М. А. Український народний декоративний розпис : навч. Посібник. Київ : Знання-Прес, 2006. 228 с.

8. Клименюк Т.М. Креслення, рисунок, композиція : навч. посіб. Львів : Львівська Політехніка, 2012.

9. Костенко Т. В. Основи композиції та тривимірного формоутворення : навч. - метод. посіб.: Харків: ХДАДМ, 2003. 256 с.

10. Кривавич Д. П. Овсійчук, С. О. Черепанова Українське мистецтво. У 3-х ч. : навч. посібник для студентів ВНЗ. Ч. 1. Львів :Світ, 2003. 256 с.

11. Куленко М. Я. Основи графічного дизайну : підручник для студентів ВНЗ. Вид.2-ге, випр. та доп. Київ : Кондор, 2007. 489 с.

12. Лівінський О.М. Опоряджувальні роботи: Матеріали, технологія і організація робіт, засоби механізації: Підручник. Київ : 2010. 540 с. [content/uploads/2018/11/%D0%9E%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%B6%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%96-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8.pdf].

13. Луцан Н. І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну : навч. посібник для студентів ВНЗ. Вид.2-е. Київ : Слово, 2010. 170 с.

14. Матеріалознавство : підручник для студентів ВНЗ / К. К. Пушкарьова, М. О. Кочевих, О. А. Гончар, О. П. Бондаренко ; за ред. К. К. Пушкарьової. Київ : Ліра-К, 2012. 592 с.

15. Майстри живопису / уклад. О. М. Гапей; ред. О. О. Єрошенко. Донецьк : Глорія Трейд, 2013. 384 с.

16. Михайленко В. Є., Яковлев М. І. Основи композиції: геометричні аспекти художнього формотворення: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Вид.2-е. Київ : Каравела, 2008. 303 с.

17. Михайленко В.Є. Основи композиції (геометричні аспекти художнього формотворення): навч. посіб. Київ : Каравела, 2015.

18. Основи формальної композиції. Укладач канд. мист. Половна-Васильєва О.А. Дніпропетровськ : 2015. [http://repository.dnu.dp.ua:1100/upload/9fa57103c48cb387ec75061c5f0cfbe5Polovna-Vasil'yeva-O.A_OSNOVI--FORMAL'NOYI--KOMPOZICIYI.pdf]

19. Остапенко Т.Є. Технологія опоряджувальних робіт. Київ: Вища освіта, 2003.

20. Пасічник А. М. Образотворче мистецтво : словник-довідник. Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2003. 216 с.

21. Печенюк Таміла. Кольорознавство. Київ : ГраніТ, 2009. 190 с.

22. Прищенко С. В. Кольорознавство: навч. посібн. для студентів ВНЗ. Київ : Альтерпрес, 2010. 351 с. (Б-ка дизайнера).
23. Резніченко, М. І., Твердохлібова Я. М. Художня графіка. Змістові модулі 1, 2 : навч.-метод. посібник для студентів художньо-графічних факультетів ВНЗ. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2011. 271 с.
24. Сланський Б. Техніка живопису та реставрації. упорядкув., передм. та спецредагув. І. Дорофієнко; кер. творчої групи Н. Прибега. Київ : Мистецтво, 2009. 304 с.: іл.
25. Теоретичні і методичні основи образотворчого мистецтва (для здобувачів другого освітнього рівня (магістр) спеціальності 014 «Середня освіта. Образотворче мистецтво»): навчально-педагогічний посібник. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. 80 с.
26. Техніка і технологія олійного живопису: навч. посіб. / уклад. Белкіна Е.В., Конопко О. І.К.: Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. 92 с.
27. Туманов І.М. Рисунок, живопис, скульптура : теоретико – методологічні основи комплексного навчання: навч. посіб. Львів: Аверс, 2010. 496 с.: іл.
28. Урсу Н. О., Гуцул І. А. Теоретичні основи композиції : Навчально-методичний посібник для студентів ЗВО художніх та художньо-педагогічних спеціальностей. Вид. 2. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. 166 с. [<http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7436/Ursu-N.O.-Hutsul-I.A.-Teoretychni-osnovy-kompozysii.pdf?sequence=1&isAllowed=y>]
29. Форми і методи композиції у контексті сучасних наукових та практичних реалій. Вижниця., 2007. 126с.
30. Художня обробка матеріалів: орнаментика і технологія : навч. посібник для студентів ВНЗ / Л. В. Оршанський, М. С. Курач, Г. Л. Ліщинська-Кравець, М. П. Олексюк ; Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка; за заг. ред. Л. Оршанського. Тернопіль : Терно-граф, 2013. 309 с.
31. Шестобуз О.С. Кольорознавство: навч.- метод. посібник. Чернівці : ЧНУ, 2011. 140 с.
32. Шпак В.О. Основи живопису. Акварель : навч. посіб. М-во освіти і науки України, КДІДПМД ім. М. Бойчука. Київ : (б.в.), 2013. 256 с.: іл..
33. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення: навч. посібник для ВНЗ 1-2 рівня акредитації. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 112 с.
34. Яремків М.Композиція: творчі основи зображення: навч. посіб. для ВНЗ 1-2 рівня акредитації. Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. 111 с.

Додаткова

- 1.1. Антонович Є.А., Василишин Я.В., Шпильчак В.А. Креслення: навч. посіб. / За ред.проф. Є.А. Антоновича. Львів: Світ, 2006. 512с., іл.
2. Бірук В. Об'єкти технологічної діяльності : методика проектування та художнє конструювання виробу / *Трудове навчання*. 2014. №6, червень
3. Гурська А. Мова та граматика українського орнаменту: навч. посіб. для студентів ВНЗ. Київ : Альтернативи, 2003. 144 с.
4. Диклич Л. Мовою графіки. К.: Мистецтво, 2007. 202 с.

5.Прокопович Т.А. Рисунок, як основа в живописі та скульптурі. Актуальні проблеми розвитку українського мистецтва: культурологічний, мистецтвознавчий, педагогічний аспекти: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф.. Луцьк, 29 трав., 2020. Вип.1. С. 86-89.

6.Селівачов М. Р.Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія): навч. посіб. для студентів ВНЗ мистецтва. Київ : Редакція вісника «АНТ», 2005. 400 с.

7.Трофімчук В. Етапи виконання дизайн-проекту старшокланиками на уроках трудового навчання : методика / Трудова підготовка в закладах освіти. 2011. №9 (89). вересень. С.19-23.

8.Трофімчук В. Задачі з елементами дизайну для художньо-конструкторської діяльності : Від теорії до практики / Трудова підготовка в закладах освіти. 2007. № 1(47)січень-лютий. С.29-33.

9.Туманов І. М. Рисунок, живопис, скульптура: навч. посібник. Львів : Аверс, 2010. 496с.

10. Український живопис ХХ - початку ХХІ ст. з колекції Національного художнього музею України: альбом / упоряд. Мельник А. Хмельницький. Київ : Галерея; Артанія Нова, 2006. 302 с.

11. Цідило І. Композиційні засоби графічного проектування в інформаційній підготовці дизайнера / Трудова підготовка в закладах освіти. 2009. №4(62), квітень. С.24-27.

12. Шалаєва Г. П. Вчимося малювати: посібник. Київ : Країна мрій, 2008. 224 с.

13. Шаров І. Ф., Толстоухов А. В. Художники України: 100 видатних імен, Київ : АртЕк, 2007. 480 с.

14. Шедеври українського живопису: альбом / упоряд. Горбачов Д. Київ : Мистецтво, 2008. 607 с.

15. Ярослав Омелян: живопис, графіка : каталог. Тернопіль : Джура, 2008. 96 с.